

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра української філології

КУРСОВА РОБОТА на тему:

«Прикладка як різновид означення та методика дистанційного навчання пунктуації при відокремленій прикладці учнів закладів загальної середньої освіти»

студентки групи СОукр 20-19
педагогічного факультету романо-германської
та української філології
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01 Українська мова і література,
освітньої програми Українська мова і література,
англійська мова, зарубіжна література
Драчук Галини Василівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Заскалета В. П.

Кількість балів _____
Національна шкала _____
Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
1.1 Прикладка як різновид означення.....	5
1.2 Методичні рекомендації викладання української мови в закладі загальної середньої освіти.....	7
1.3 Формування ключових компетентностей на уроках української мови..	11
РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ ПУНКТУАЦІЇ ПРИ ВІДОКРЕМЛЕНІЙ ПРИКЛАДЦІ.....	15
2.1 Особливості дистанційного навчання та основні методи досягнення ефективності дистанційної освіти	15
2.2 Методичні рекомендації щодо навчання учнів синтаксису й пунктуації.....	17
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	29

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення прикладки як різновиду означення на уроках української мови в закладі загальної середньої освіти є актуальним питанням сучасної педагогіки, оскільки освітній процес перебуває в постійному розвитку. Найбільш актуальним питанням сучасної педагогічної науки є ефективна організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. А отже, дослідження сучасних методів навчання пунктуації при відокремленій прикладці учнів закладів загальної середньої освіти є важливим питанням педагогіки.

Зважаючи на вищезазначені аспекти, констатуємо, що обрана тема дослідження є актуальною, оскільки потребує докладного вивчення та систематизації в сучасній педагогічній науці.

Метою курсової роботи є окреслення методики дистанційного навчання пунктуації при відокремленій прикладці учнів закладів загальної середньої освіти.

Для реалізації зазначеної мети слід розв'язати такі завдання:

- вказати на особливості прикладки як різновиду означення;
- зреферувати науково-теоретичну літературу задля повного розуміння методики викладання української мови в закладі загальної середньої освіти;
- охарактеризувати основні компетентності, що їх формують на уроках української мови;
- вказати на особливості дистанційного навчання та основні методи досягнення ефективності дистанційної освіти;
- зазначити методичні рекомендації щодо навчання учнів синтаксису й пунктуації;
- подати комплекс вправ та завдань для учнів закладів загальної середньої школи для ефективного засвоєння знань про пунктуацію при відокремленій прикладці.

Об'єктом вивчення в роботі є методика дистанційного навчання пунктуації при відокремленій прикладці учнів закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – методи ефективного навчання пунктуації при відокремленій прикладці учнів закладів загальної середньої освіти.

Методи дослідження – описово-аналітичний, узагальнення передового педагогічного досвіду, систематизація, узагальнення, педагогічне спостереження.

Теоретико-методологічними засадами роботи є теоретичні й історико-літературні праці Н. Альохіної, І. Арібжанової, С. Бевзенка, Н. Голуб, О. Горошкіної, С. Єрмоленко, О. Костіва, Н. Лопатинської, В. Нагель, К. Пономарьової, Ю. Шереха та інших науковців.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній проаналізовано вивчення конкретної теми з методики навчання пунктуації в контексті дистанційного навчання.

Практичне значення результатів дослідження. Напрацьований матеріал можна використовувати на семінарах, у роботі факультативаів, присвячених дослідженню методики викладання української мови в загальноосвітній школі, зокрема синтаксису та пунктуації.

Структура роботи зумовлена її метою і завданням. Робота складається зі вступу, 2 розділів, кожен з яких має 3 підрозділи, висновків та списку використаної літератури. Обсяг роботи становить 27 сторінок основного тексту та 3 сторінки списку використаної літератури (23 позиції).

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Прикладка як різновид означення

Традиційно прикладку вважають іменником (або іменником із залежним словом), який узгоджується у відмінку з іншим іменником та стосується того самого предмета [Шерех, с. 166]. Незважаючи на велику кількість визначень цього поняття, багато з них об'єднані ключовою ознакою прикладки. Зокрема, синтаксисти розуміють її як «означення, виражене іменником (або субстантивованим словом), який узгоджується з означуваним словом у відмінку, а іноді (якщо обидва елементи відмінюються за числами) – й у числі» [Бевзенко, с. 68]. «Прикладку, як особливу форму атрибутизації, вважають гібридним, дифузним логіко-семантичним явищем, яке порушує стрункість і несуперечливість лінгвістичних концепцій, проте виконує унікальну функцію інтеграції й забезпечує цілісність мовних систем і підсистем» [Горголюк, с. 123].

При цьому, на думку дослідників, прикладка може відрізнитися від звичайного означення не лише формою, а й метою використання. Зокрема, вона є означенням, у змістовій структурі якого лежить порівняння лексеми з цілою образною ситуацією, конкретною картиною, активна конструкція для вираження індивідуально-авторських порівнянь [Єрмоленко], значення прикладки має більш виразний потенціал характеристики суб'єкта, предмета або явища [Арібжанова]. «Указуючи на певну ознаку предмета, прикладка водночас дає йому другу назву. Означуваний прикладкою іменник є основною назвою, а прикладка її уточнює та конкретизує її. Характерною ознакою прикладки є її властивість становити з іменником цілісну єдність» [Нагель, с. 225].

Щодо зв'язків між прикладкою та означуваним нею іменником О. Потебня зазначав: «Відмінність між означуваним іменником і означуючим іменником полягає в тому, що в останньому ознака не прямо приписується певній субстанції, а через посередництво іншої субстанції» [Потебня, с. 105].

«Лінгвісти, розглядаючи прикладку як структурно-семантичний різновид означення, визначають такі її риси:

- не належить до структурної схеми речення;
- виражена іменником або субстантивним словом;
- є іншою назвою предмета;
- може бути непоширеною (виражена одним словом-іменником) і поширеною (виражена іменниковим словосполученням у позиції означення);
- може бути препозитивною й постпозитивною щодо головного слова; може належати до складу теми й реми під час актуального членування речення;
- згідно з традицією вважають, що прикладка узгоджена зі стрижневим словом у відмінку, а узгодження в роді й числі необов'язкове» [Курс СУМ, с. 95].

М. Плющ до специфічних ознак прикладки також відносить такі:

- прикладка і пояснюваний іменник позначають один предмет;
- «ознака або властивість опорного субстантива приписується через посередництво іншої субстанції як друга назва»;
- як субстантивний член речення прикладка виступає в структурі одновідмінкового словосполучення, вираженого іменником або його еквівалентом;
- «у реченні атрибутивний прикладковий компонент, на відміну від прикметникового означення, виявляє більшу або меншу автономність, виражаючи другорядну предикацію» [Плющ].

Отже, у сучасній синтаксичній науці спостерігаємо різні думки щодо місця прикладки в структурі речення, а також щодо її визначальних ознак, які визначають її основні функції в реченні. Ми, однак поділяємо думку класичних синтаксистів про те, що прикладкою є означення, що виражається іменником (або субстантивованим словом), який узгоджується з означуваним словом у відмінку, а іноді – у числі. Головними ознаками прикладки вважаємо

те, що вона не належить до структурної схеми речення; виражена іменником або субстантивним словом; є іншою назвою предмета; може бути непоширеною і поширеною; може бути препозитивною й постпозитивною щодо головного слова; може належати до складу теми й реми під час актуального членування речення; узгоджена зі стрижневим словом у відмінку (іноді – в роді та числі); разом з означуваним іменником позначає один предмет.

1.2 Методичні рекомендації викладання української мови в закладі загальної середньої освіти

Проблема реалізації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти є досить актуальною. Водночас явище освіти багатоаспектне та складне, оскільки містить чимало додаткових аспектів. Методика викладання є складною проблемою сучасної педагогіки та невід'ємною компонентою якісного освітнього процесу.

«У педагогічній науці слово «методика» є багатозначним і найчастіше вживається у трьох різних значеннях. У першому значенні методику розглядають як педагогічну науку, що досліджує закономірності навчання загалом, встановлює нормативні вимоги до навчальної діяльності викладача та пізнавальної діяльності учня. У вужчому значенні методикою вважають вивчення форм, методів, прийомів навчання. Крім того, методику вивчають як наукову дисципліну, яка досліджує навчання іноземної мови і культури в ході взаємодії всіх суб'єктів цього процесу між собою та з мовою як об'єктом навчання» [Конспект лекцій, с. 8].

«Методична наука досить тісно пов'язана з безпосередньою організацією навчального процесу і, відповідно, з його основними структурними та змістовими компонентами. Будь-який процес, що має освітню мету, є процесом спільної діяльності педагога та здобувача освіти та ґрунтується на їхній безпосередній взаємодії». При цьому педагог має на меті передачу

«особистого досвіду, а здобувач освіти є тим, хто цей досвід засвоює. Задля ефективної організації навчання, у цій діяльності мають брати активну участь обидві сторони. Однак кожна зі сторін має свої цілі, задачі та завдання:

- педагог здійснює навчальні дії, спрямовуючи навчальні дії учнів;
- педагог мотивує навчальну діяльність учнів, спонукає їх до навчання;
- педагог організує навчальні дії в такий спосіб, щоб вони давали максимальний ефект. Ця організація проходить на рівні дій кожного окремого учня або студента;
- педагог дає здобувачам освіти матеріал для засвоєння та орієнтири для їх навчальної діяльності;
- педагог здійснює контроль за ефективністю засвоєння» [Методика викладання. Ніколаєва].

«Одним із викликів 2022/2023 навчального року є якість надання освітніх послуг в умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією. Як влучно зазначають Н. Голуб та О. Горошкіна», «об'єктивна потреба в застосуванні нового педагогічного досвіду (дистанційного навчання) зумовила розроблення вправ для набуття в учнів навичок самостійного й командного виконання навчальних вправ, а також вправ для поточного й підсумкового контролю освітніх результатів» [Голуб].

«У навчальній програмі української мови традиційно виокремлюють чотири змістові лінії: мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну:

1. «У мовній змістовій лінії подано перелік питань, обов'язкових для засвоєння теорії мови, що сприятиме формуванню системних знань про мову й на їхній основі життєво важливих умінь.
2. Мовленнєва лінія, зміст якої необхідно відображати на кожному уроці, повинна забезпечувати формування комунікативних умінь і навичок. Мовленнєва змістова лінія містить обов'язкові та рекомендовані види робіт.
3. Основне завдання соціокультурної змістової лінії – через теми обов'язкових та рекомендованих робіт сприяти моральному,

патріотичному, екологічному вихованню учнів, формуванню їхнього світогляду та становленню духовно багатого мовної особистості.

4. Діяльнісна змістова лінія має суто процесуальний характер і реалізується через систему вправ і завдань комплексного характеру» [Костів].

«За підсумками вивчення кожного розділу доцільно проводити різні види тематичних робіт для поточної діагностики (формувального оцінювання навчальних досягнень учнів). З цією метою можна застосовувати тестові завдання (для перевірки знаннєвого компонента), творчі роботи (написання есе, складання текстів різних жанрів, опрацьованих на уроках тощо), диктанти (для перевірки сформованості орфографічних, пунктуаційних умінь і навичок та здатності учнів/учениць сприймати тексти на слух). Кількість і види таких робіт на семестр учитель планує самостійно» [Голуб].

Важливим аспектом сучасної освіти є мотивація навчальної діяльності учнів, яка відіграє вирішальну роль в ефективності засвоєння ними знань, умінь та навичок. «Успіх освітньої діяльності залежить не лише від засвоєння учнями знань, а й від прагнень досягати високих результатів та розвивати в собі найкращі якості, тобто від мотивації». Що вищий рівень мотивації, то більше чинників спонукає дитину до навчання і тим більш високих результатів вона може досягти. Розвиток у школярів позитивної навчальної мотивації є одним із найважливіших факторів ефективного навчання. «Кожен учитель має розуміти сутність мотивації навчальної діяльності, основних закономірностей її розвитку та функціонування».

«Навчальна мотивація визначається як окремий вид мотивації, залучений у навчальну діяльність. У більш широкому значенні мотивація навчання може бути розглянута як загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, до активного освоєння змісту освіти. Як і будь-який інший вид мотивації, вона системна і характеризується насамперед спрямованістю, стійкістю та динамікою» [Пономаренко].

Загалом немає спільного та загального шляху для мотивації всіх учнів. «До цього веде лише розвиток інтересу та нагородження акту уваги почуттям задоволення учня. Можемо виокремити такі основні функції педагога у процесі формування позитивної мотивації учнів:

1. Створення умов для залучення учнів у пізнавальну активність.
2. Забезпечення емоційної підтримки дітей під час роботи.
3. Створення ситуації успіху для кожної дитини.
4. Забезпечення загального позитивного емоційного фону» [Семців, с. 133].

Кожен учитель має мотивувати учнів на своїх уроках, оскільки успіх дитини – це явище, що охоплює всі аспекти його освітньої діяльності, а отже успіх на конкретному уроці – це одна з компонент успішного навчання. Мотиваційна сфера є досить індивідуальною, тому під час застосування методів та прийомів мотивації слід урахувувати психологічні особливості кожного учня. Як зазначає О. Савченко, у навчальному процесі варто «використовувати широкий діапазон стимулів, щоб впливати на мотивацію кожного учня» [Савченко, с. 236].

Мотивація в умовах дистанційного навчання потребує особливої уваги, оскільки потребує нових дієвих методів для активного залучення учнів до навчального процесу. «Умови дистанційного навчання створюють середовище, за якого здобувачі освіти можуть часто відволікатись від освітнього процесу в синхронному режимі або ж постійно відкладати виконання завдань в асинхронному режимі. Тому перед педагогом тут стоїть дуже складне завдання – знайти такі форми та способи навчання, аби якомога ефективніше мотивувати учнів до роботи». Досягнення позитивної та ефективної мотивації, на нашу думку, можливе за допомогою залучення до освітнього процесу різноманітних онлайн-платформ та обов'язкової наявності наочних матеріалів (відео, аудіо, презентацій тощо). Однак визначальну роль у формуванні мотивації учнів відіграє зацікавлення в темі самого учителя, а також його ґрунтовна та якісна підготовка до кожного уроку.

1.3 Формування ключових компетентностей на уроках української мови

У процесі засвоєння знань з української мови в учнів формується низка компетентностей, які в комплексі є запорукою гармонійного розвитку особистості. Основним у програмі української мови визначено компетентнісний підхід, який передбачає формування в учнів десятих «основних компетентностей»:

- спілкування державною мовою;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності в природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- соціальні та громадянські компетентності;
- підприємливість;
- загальнокультурна грамотність;
- екологічна грамотність і здоровий спосіб життя» [Костів].

На нашу думку, головними компетентностями, що формуються в учнів на уроках української мови та є визначальними в реалізації ефективної мовної освіти, є комунікативна, мовленнєва та мовна компетентності.

Розвиток комунікативної компетентності є надзвичайно важливим аспектом у формуванні особистості. Уміння чітко та зрозуміло висловлювати власні думки, слухати і чути співрозмовника, грамотно вести бесіду, співпрацювати, аргументовано доводити свою думку, толерантно ставитися до думок інших та обстоювати власну позицію – комунікативні вміння, формування яких передбачає сучасна якісна освіта. Правильно розвинені комунікативні вміння в майбутньому слугуватимуть підмурком для життєвого успіху людини, саме тому так важливо починати розвивати цю компетентність

з наймолодшого віку. Сьогодні проблема розвитку комунікативних навичок особистості є актуальною та важливою.

З-поміж «основних комунікативних умінь, що відіграють важливу роль в особистісному розвитку людини, К. Пономарьова виділяє уміння спілкуватися, слухати і чути партнера, співпрацювати, вільно, чітко і зрозуміло висловлювати свою точку зору, відстоювати власну позицію, аргументовано переконувати інших, бути толерантним до різних думок» [Пономарьова, с. 4]. «До цього переліку відносимо також «уміння розподіляти свою увагу, уміння соціальної перцепції (сприймати та розуміти внутрішній стан партнера за зовнішніми ознаками), уміння здійснювати прогнозування реакції партнера за спілкуванням, уміння керувати своєю поведінкою в спілкуванні» [Альохіна].

Формування комунікативних умінь можливе лише з урахуванням мовленнєвої та мовної компетентності. Комунікативна компетенція передбачає оволодіння всіма видами мовної діяльності та основами культури усної та письмової мови», базовими вміннями та навичками використання мови в життєвоважливих для цього віку сферах та ситуаціях спілкування.

Для повноцінного спілкування необхідно вміти використовувати мовленнєві навички для висловлення своїх намірів, думок, переживань. Грамотний мовець має вміти добирати слова, залежно від мовленнєвої ситуації, у якій перебуває. Правильно сформовані мовленнєві уміння та навички дозволяють людині правильно обирати стиль мовлення, добирати форму мовного висловлювання, співвідносно з завданнями спілкування, уживати найбільш ефективні мовні засоби для ефективного досягнення комунікативної мети [Афанасьєва, с. 2].

Аналізуючи наукову літературу, простежуємо досить активну увагу дослідників до проблеми мовної та мовленнєвої компетентності. Водночас, різні науковці трактують ці поняття по-різному, що зумовлює необхідність їх теоретичного дослідження. Варто зазначити, що інколи дослідники використовують терміни «мовна компетентність» та «мовленнєва

компетентність» як синонімічні. Однак, ми схильні вважати, що, хоча ці поняття тісно пов'язані між собою, кожне з них має свою специфічну природу та особливі риси.

У лінгвістичній науці мовна компетенція визначається як правильність та багатство мовних засобів, якими володіє особистість [Лопатинська, с. 4].

Н. Лопатинська, досліджуючи проблему мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей, зазначала, що «мовна компетенція – це засвоєння, усвідомлення мовних норм, що склалися історично у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх застосування в професійній діяльності» [Лопатинська, с. 5]. Ми погоджуємося із визначенням дослідниці та зазначаємо, що таке розуміння мовної компетентності зумовлює появу в науці таких понять як фонетична, лексична, граматична компетентності, в основі яких лежить володіння навичками, пов'язаними з кожним із цих розділів мовознавства.

Мовленнєва компетентність формується в процесі переходу від загальних мовних знань та умінь (що лежать в основі мовної компетентності) до їх індивідуального, суб'єктивного вираження. Мовна і мовленнєва компетентність співвідносяться у такий же спосіб, як і мова (система знаків) і мовлення (спосіб практичного застосування знакової системи). Відповідно, мовна компетентність є передумовою розвитку та виникнення мовленнєвої компетентності, а мовленнєва компетентність визначається як індивідуальне утворення, яке включає синтез і мовних, і мовленнєвих знань.

Мовленнєву компетентність розуміємо як більш широке поняття, що містить у свій змістовій структурі і мовну компетентність. «Змістом мовленнєвої компетентності є знання про точність, влучність, адекватність, правильність використання мовних засобів, знання про особливості використання мовних засобів залежно від типу, стилю мовлення, знання особливостей використання зображувально-виражальних засобів мови» [Лопатинська, с. 7-8].

На уроках української мови формування комунікативної, мовленнєвої та мовної компетентностей здійснюється за допомогою використання різних методів організації освітнього процесу. Один з основних методів формування комунікативної компетентності полягає в забезпеченні можливості спілкування учнів на уроці. Учитель повинен створити атмосферу співпраці та довіри, де кожен учень має змогу висловитися та вислухати інших. Також варто використовувати різні форми роботи, які сприяють розвитку комунікативної компетентності, наприклад, дискусії, дебати, рольові ігри тощо.

Для формування мовленнєвої та мовної компетентностей на уроках української мови варто використовувати різноманітні вправи та завдання, які дозволять учням вільно висловлювати свої думки та вміти грамотно й осмислено будувати речення й висловлення. Учні повинні мати можливість вдосконалювати своє мовлення, навчатись використовувати різноманітні мовні конструкції та елементи стилістики. Для цього на уроках потрібно проводити багато вправ, які спрямовані на розвиток мовленнєвих навичок, зокрема: складання розповідей, діалогів, есе, письмових творів тощо.

Також учні повинні знати правила написання слів, граматичні конструкції та синтаксичні правила, а також вміти користуватися словниками різних типів залежно від мети. У цьому допоможуть вправи на правопис слів та розставлення розділових знаків, на засвоєння граматики, а також читання та аналіз художніх творів.

Розвиток мовної культури та комунікативних навичок уможлиблюється за умови усвідомлення учнями цілей та завдань, заради яких вони вчать. Учні повинні розуміти, що мова є засобом спілкування та взаємодії з іншими людьми, тому важливо навчитись спілкуватися, використовуючи різні мовні засоби та враховуючи ситуацію мовлення. У цьому допоможуть різноманітні комунікативні вправи, такі як рольові ігри, діалоги, спілкування в групах тощо.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ ПУНКТУАЦІЇ ПРИ ВІДОКРЕМЛЕНІЙ ПРИКЛАДЦІ

2.1 Особливості дистанційного навчання та основні методи досягнення ефективності дистанційної освіти

Проблема організації дистанційного навчання досить давня, однак в останні роки, зважаючи на умови, у яких опинилася наша країна, вона вкрай актуальна. Дистанційне навчання, як і будь-який багатоаспектний процес, має свої переваги та недоліки. Основною перевагою такого навчання є його доступність, а недоліки пов'язані з «неможливістю встановлення контакту зі співрозмовником для налагодження емоційної та інтелектуальної взаємодії».

«Дистанційне навчання як освітній процес забезпечує можливість взаємодії викладача та того, хто навчається, на відстані із застосуванням сучасних технологій. Визначальним чинником у такому навчанні є врахування соціологічних характеристик учня та охоплення груп населення, для яких з тих чи тих причин очне навчання є проблематичним: жителі віддалених районів, військові, люди з обмеженими фізичними можливостями та ін. При цьому дистанційне навчання включає три основні аспекти: 1) можливість навчання незалежно від географічного розташування; 2) визначення темпу навчання; 3) можливість встановлювати свій навчальний план» [Bandeira, с. 15].

Н. Голуб та О. Горошкіна акцентують на можливості організації дистанційного навчання в синхронному та асинхронному режимах, кожен з яких має свою специфіку. «Синхронний режим передбачає співпрацю вчителя й учнів у реальному часі. Це може бути відео-, аудіозв'язок, спілкування в чаті. Перевагою синхронності є одночасність, зворотність, миттєве залучення учасників у визначений час. Науковці також акцентують на тому, що ефективність сучасного навчання може зумовлюватись застосуванням «інтерактивних вправ, розташованих на різноманітних електронних ресурсах, наприклад, LearningApps.org що спонукає учнів до повторення, узагальнення і систематизації знань, формування в них стійких умінь і навичок» [Голуб].

«В умовах змішаного навчання відбувається зміна видів діяльності суб'єктів освітнього процесу: можна не просто прослухати новий матеріал у дистанційному режимі, але й обговорити його. Це формує в учнів уміння працювати в команді, комунікабельність, активність, сприяє розвитку аналітичного й критичного мислення» [Голуб].

«Складнощі в організації дистанційного навчання виникають не лише в педагогів, а й в учнів, студентів та батьків. Передусім вони пов'язані з технологічними, соціальними, особистісними факторами. До технологічних відносимо недостатню обізнаність педагога в сучасних комп'ютерних технологіях. Інколи вчителі та викладачі старшого покоління не володіють усіма можливостями, які відкриває перед ними дистанційне навчання». Задля розв'язання цієї проблеми організовують численні курси, вебінари, семінари, метою яких є навчання педагогів володіти комп'ютерними технологіями задля ефективної організації освітнього процесу. Учні вкрай рідко мають подібну проблему, «оскільки сучасна молодь досить вправно та регулярно користується комп'ютером» і різноманітними гаджетами й девайсами. Дуже важливим чинником тут є «вмотивованість самого педагога до роботи над собою, засвоєння нових для себе знань» та розв'язання нових викликів.

До цієї групи також відносимо проблеми, пов'язані зі знеструмленням та відсутністю інтернету. «Тут варто зазначити, що інколи учні або студенти можуть виправдовувати свою відсутність на уроці або несвоєчасне виконання завдання цією причиною безпідставно. Тому педагог має організувати свою діяльність так, аби всі знаходилися в рівних умовах та мали змогу відпрацювати якесь заняття або завдання за той час, коли учень або студент не мав можливості вийти на зв'язок.

Соціальні проблеми в процесі дистанційного навчання тісно пов'язані і з особистісними (внутрішніми). Зокрема, це стосується страху публічного виступу та необ'єктивної критики, наявності внутрішніх бар'єрів, що перешкоджають вільному висловленню думок та, власне, спілкуванню.

Складністю дистанційного навчання є не тільки стимулювання учнів до

внутрішньої роботи, а й можливість розгортання діалогу, який дозволяє учням висловлювати найрізноманітніші пропозиції. Основна мета комунікації полягає в залученні та мотивації учасників до навчання» [Організація, с. 12].

Навіть за відсутності очної взаємодії між викладачем і студентом, учителем і учням дистанційне навчання може бути дійсно цікавим і ефективним та при цьому зберігати свою найважливішу перевагу – доступність. Проте багато залежить від самого викладача і його зацікавленості, від готовності передавати знання і досвід учням з використанням дистанційних технологій, від прагнення педагога до постійного саморозвитку та роботи над собою, а також від готовності при цьому використовувати різноманітні інструменти та методи викладання. У сукупності всі ці фактори можуть у тією чи іншою мірою компенсувати відсутність очної взаємодії, але за умови, що самі студенти/учні будуть достатньо мотивованими до навчання.

2.2 Методичні рекомендації щодо навчання учнів синтаксису й пунктуації

Сучасний підхід до викладання синтаксису та пунктуації української мови повинен бути орієнтованим на комунікацію та спрямованим на формування в учнів умінь та «навичок використовувати мовні засоби в усіх видах мовленнєвої діяльності». О. Курило у своєму дослідженні акцентувала увагу на тому, що «складня мови (синтаксис мови) пов'язана з уявами, з асоціацією уяв, що багатьма своїми фактами йшли в процесі свого творення відмінним для кожного народу шляхом, залежно від різних умов його минулого в найширшому розумінні» [Курило, с. 20]. Необхідно донести до учнів особливості організації синтаксичного рівня української мови, зокрема специфіку побудови синтаксичних конструкцій порівняно з іншими мовами, «структурно-семантичні характеристики синтаксичних категорій, правила

інтонування різних типів речень», а також ефективне використання їх у мовленні з метою досягнення комунікативного наміру.

Методика навчання української мови передбачає «шість етапів навчання синтаксису в загальноосвітній середній школі, зокрема:

- практичне ознайомлення із синтаксичними одиницями в початковій школі (види речень за метою висловлювання, головні і другорядні члени речення, засоби зв'язку слів у реченні, однорідні члени речення тощо);
- пропедевтичне вивчення основних понять синтаксису й пунктуації (5 клас);
- навчання синтаксису під час опанування морфології, що дає змогу підготувати учнів до засвоєння систематичного курсу синтаксису (6-7 класи) – морфологічний і семантичний аспекти синтаксису;
- систематичний курс навчання синтаксису (8-9 класи) – комунікативний і стилістичний аспекти синтаксису;
- удосконалення комунікативних умінь і навичок учнів старшої школи на основі узагальнення й систематизації відомостей про синтаксис української мови (10-11 класи)» [Сидоренко].

Навчання синтаксису та пунктуації є важливою частиною розвитку граматичної компетенції учнів. Важливу роль у викладанні синтаксису та пунктуації відіграє наочність та використання прикладів (зокрема з художньої літератури). Варто дати учням достатньо прикладів різних видів речень, в яких демонструються правила синтаксису та пунктуації. Вони мають бути пов'язані безпосередньо з темою уроку та стосуватися актуальних життєвих реалій сьогодення.

Рекомендується використовувати ігри та вправи для засвоєння знань про синтаксис та пунктуацію серед учнів. Зазначена методика дозволяє не тільки запам'ятати правила граматики, але й підвищити зацікавленість учнів до вивчення цих предметів. Застосування граматичних ігор, ребусів, кросвордів та інших ігор дозволяє зробити процес навчання більш привабливим.

Крім того, для поліпшення розуміння важливості правильного синтаксису та пунктуації рекомендують навчатися на прикладах з реального життя. Вчителі можуть пояснити учням, що дотримання правил граматики сприяє більш ефективному спілкуванню людей. Можна наводити приклади правильно оформлених листів, резюме та інших документів для наочного відображення важливості оволодіння граматичними навичками.

2.3 Комплекс вправ та завдань для учнів закладів загальної середньої школи для ефективного засвоєння знань про пунктуацію при відокремленій прикладці

В умовах дистанційного навчання вивчення синтаксису та пунктуації може бути ефективним, оскільки педагог має можливість організувати освітній процес у такий спосіб, аби забезпечити якісну мовну освіту учнів. Для досягнення цієї мети викладачеві необхідно мати належну методичну підготовку та використовувати ефективні методи навчання.

Одним з ефективних методів є використання онлайн-ресурсів та електронних підручників, які дозволяють учням самостійно вивчати матеріал з аналізованої теми. Також доцільно проводити онлайн-консультації з учнями, під час яких можна відповідати на запитання, пояснювати складні моменти та проводити дискусії на тему. При цьому, використовувати інтернет-ресурси можна як під час синхронного, так і асинхронного навчання.

Передусім необхідно обрати онлайн-платформу, на якій можливо було б організувати онлайн-уроки з учнями, викладати для них завдання та корисні матеріали, а також отримувати від школярів зворотний зв'язок у вигляді виконання завдань, коментарів тощо. Найзручнішими платформами на сьогодні вважаємо Гугл клас та Мудл, оскільки вони відкривають чимало можливостей взаємодії з учнями та уможливають якісну організацію освітнього процесу.

Для ефективного засвоєння знань про відокремлену прикладку доцільно використовувати різноманітні вправи та завдання, які дозволяють учням практикувати свої знання та навички. Зокрема, можна запропонувати учням виконання текстів з помилками, де потрібно виправити вжиті неправильно відокремлені прикладки. Для цього учитель має дібрати текст або вигадати його самостійно, у якому б траплялися різні випадки відокремлених прикладок. Важливим є також є наголошення на тому, що можливе вживання різних розділових знаків (тире або коми). Також можна використовувати вправи на відокремлення прикладок в тексті та їхнє правильне оформлення.

Крім того, «доцільно залучати учнів до дослідницької діяльності, пропонуючи їм самостійно знаходити в текстах відокремлені прикладки та аналізувати їхню структуру та семантику. Такий підхід сприяє активізації мисленнєвих процесів учнів та розвиває їхні аналітичні навички». Наприклад: *«У тексті художньої літератури знайдіть 6 речень із відокремленою прикладкою. Поясніть розділові знаки, які використовує автор».*

На етапі використання художньої літератури в процесі засвоєння учнями знань із синтаксису, учитель має акцентувати на такому понятті як «художній синтаксис» та пояснити причини, за яких письменники іноді не дотримуються правил пунктуації.

Онлайн-ресурс Learning Apps «відкриває перед педагогом чимало можливостей використання або створення різноманітних вправ на засвоєння знань. Такі завдання прості у виконанні, їх можна використовувати як для групової або індивідуальної роботи в синхронному режимі, так і для роботи в асинхронному режимі. На платформі є різні шаблони вправ, які допоможуть учителю в актуалізації або засвоєнні знань». Наприклад, можна створити завдання, яке б сприяло засвоєнню правил щодо пунктуації при відокремленій прикладці: *«Установіть відповідність між умовою відокремлення прикладки та прикладом, який ілюструє правило».*

Подібне завдання може стосуватися практичного використання розділових знаків при прикладці. Наприклад, *«До речення з прикладкою*

доберіть пояснення, чому прикладка відокремлюється або не відокремлюється».

На етапі закріплення знань щодо відокремлених членів речень можна поєднати в одному завданні різні відокремлені члени речення та за допомогою програми Learning Apps створити завдання на встановлення відповідності (розділові знаки при цьому можна вилучити): *«Встановіть відповідність, розподіливши відокремлені члени речення».*

Онлайн-платформа YouTube також може бути корисною при вивченні української мови. Зокрема, учитель може знайти відео будь-якої тематики (або запропонувати знайти відео дітям), у яких би траплялися випадки вживання прикладки: *«Перегляньте відео та знайдіть у тексті випадки вживання прикладки. Запишіть та аргументуйте, чи є прикладка у виписаному вами реченні відокремленою».* Такі завдання активізують сприйняття мови на слух, дозволяють простежити інтонацію при розділових знаках та активізують увагу учня. Такі завдання можна організовувати в асинхронному режимі, аби кожен учень мав можливість прослухати текст стільки, скільки йому потрібно та виконати завдання якомога ефективніше.

Цікавим завданням також є прослуховування художніх творів з метою пошуку в них прикладів використання відокремленої прикладки. Подібні завдання не лише сприяють кращому засвоєнню знань з мови, а й зумовлюють міжпредметний зв'язок мови з літературою, що розширює знання учнів та сприяє розвитку їх здібностей.

Кожне із запропонованих вище завдань повинно також мати етап обговорення та пояснення учителем правильності або неправильності виконання роботи учнем. У період дистанційного навчання деякі завдання педагог може оцінювати без широкого пояснення, однак деякі завдання потребують обговорення та обміну досвідом між учнями та учителем. Як правило, це стосується творчих та дослідницьких завдань (наприклад, пошук випадків використання відокремленої прикладки в художній літературі або в мовленні людей). Варто акцентувати на тому, що в процесі обговорення теми

або завдань уроку учні активно розвивають комунікативні, мовленнєві та мовні здібності, що сприяє формуванню важливих життєвих навичок.

ВИСНОВКИ

У першому, теоретичному розділі роботи, розглянуто теоретико-методологічні основи дослідження. Зокрема, ми зосередили увагу на таких завданнях, як визначення особливостей прикладки як різновиду означення; реферування науково-теоретичної літератури задля повного розуміння методики викладання української мови в закладі загальної середньої освіти та характеристика основних компетентностей, що формуються на уроках української мови.

У сучасній синтаксичній науці спостерігаємо різні думки щодо місця прикладки в структурі речення, а також щодо її визначальних ознак, які визначають її основні функції в реченні. Однак поділяємо думку класичних синтаксистів про те, що прикладкою є означення, що виражається іменником (або субстантивованим словом), який узгоджується з означуваним словом у відмінку, а іноді – у числі. До головних ознак прикладки відносимо такі:

- вона не належить до структурної схеми речення; виражена іменником або субстантивним словом;
- є іншою назвою предмета; може бути непоширеною і поширеною;
- може бути препозитивною й постпозитивною щодо головного слова;
- може належати до складу теми й реми під час актуального членування речення;
- узгоджена зі стрижневим словом у відмінку (іноді – в роді та числі);
- разом з означуваним іменником позначає один предмет тощо.

У навчальній програмі української мови традиційно виокремлюють чотири змістові лінії: мовну (перелік питань, обов'язкових для засвоєння теорії мови, що сприятиме формуванню системних знань про мову й на їхній основі життєво важливих умінь), мовленнєву (що забезпечує формування комунікативних умінь і навичок учнів), соціокультурну (яка сприяє

моральному, патріотичному, екологічному вихованню учнів, формуванню їхнього світогляду та становленню духовно багаті мовної особистості) та діяльнісню (яка має суто процесуальний характер і реалізується через систему вправ і завдань комплексного характеру).

Важливим аспектом сучасної освіти є мотивація навчальної діяльності учнів, яка відіграє вирішальну роль в ефективності засвоєння ними знань, умінь та навичок. Що вищий рівень мотивації, то більше факторів спонукає дитину до навчання, і тим більш значних результатів вона може досягти. Кожен учитель має розуміти сутність мотивації навчальної діяльності, основних закономірностей її розвитку та функціонування.

Мотивація в умовах дистанційного навчання потребує особливої уваги, оскільки потребує нових дієвих методів для активного залучення учнів у навчальний процес. Умови дистанційного навчання створюють середовище, за якого здобувачі освіти можуть часто відволікатись від освітнього процесу в синхронному режимі або ж постійно відкладати виконання завдань в асинхронному режимі. Тому перед педагогом тут стоїть дуже складне завдання – знайти такі форми та способи навчання, щоб якнайефективніше мотивувати учнів до роботи.

У процесі засвоєння знань з української мови в учнів формується низка компетентностей, які в комплексі є запорукою гармонійного розвитку особистості. Основним у програмі української мови визначено компетентнісний підхід, який передбачає формування в учнів десятих основних компетентностей: спілкування державною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; підприємливість; загальнокультурна грамотність та екологічна грамотність і здоровий спосіб життя.

На нашу думку, головними компетентностями, що формуються в учнів на уроках української мови та є визначальними у реалізації ефективної мовної освіти, є комунікативна, мовленнєва та мовна компетентності.

Розвиток комунікативної компетентності є надзвичайно важливим аспектом у формуванні особистості. Правильно розвинені комунікативні вміння слугуватимуть фундаментом для життєвого успіху людини, саме тому так важливо починати розвивати цю компетентність з наймолодшого віку.

Формування комунікативних умінь можливо лише з урахуванням мовленнєвої та мовної компетентності. Комунікативна компетенція передбачає оволодіння всіма видами мовної діяльності та основами культури усної та письмової мови, базовими вміннями та навичками використання мови в життєвоважливих для цього віку сферах та ситуаціях спілкування.

Мовленнєва компетентність формується в процесі переходу від загальних мовних знань та умінь (що лежать в основі мовної компетентності) до їх індивідуального, суб'єктивного вираження. Мовна компетентність є передумовою розвитку та виникнення мовленнєвої компетентності, а мовленнєва компетентність визначається як індивідуальне утворення, яке передбачає синтез і мовних, і мовленнєвих знань.

На уроках української мови формування комунікативної, мовленнєвої та мовної компетентностей здійснюється за допомогою використання різних методів організації освітнього процесу. Один з основних методів формування комунікативної компетентності полягає в забезпеченні можливості спілкування учнів на уроці. Учитель повинен створити атмосферу співпраці та довіри, у якій кожен учень має змогу висловитися та вислухати інших. Також варто використовувати різні форми роботи, які сприяють розвитку комунікативної компетентності, наприклад, дискусії, дебати, рольові ігри тощо.

Для формування мовленнєвої та мовної компетентностей на уроках української мови варто використовувати різноманітні вправи та завдання, які уможливають вільне висловлення учнями своїх думок та вміння грамотно й

осмислено будувати речення й висловлення. Учні повинні мати можливість вдосконалювати своє мовлення, навчатись використовувати різноманітні мовні конструкції та елементи стилістики. Для цього на уроках потрібно проводити багато вправ, які спрямовані на розвиток мовленнєвих навичок, зокрема: складання розповідей, діалогів, есе, письмових творів тощо.

Другий розділ роботи присвячений більш практичному дослідженню питань викладання української мови (зокрема теми відокремленої прикладки) в закладі загальної середньої освіти. Ми зробили спробу розв'язати завдання виокремлення особливостей дистанційного навчання та основних методів досягнення ефективності дистанційної освіти; схарактеризувати методичні рекомендації щодо навчання учнів синтаксису й пунктуації; випрацювати комплекс вправ та завдань для учнів закладів загальної середньої школи для ефективного засвоєння знань про пунктуацію при відокремленій прикладці.

Дистанційне навчання як освітній процес забезпечує можливість взаємодії викладача та того, хто навчається, на відстані із застосуванням сучасних технологій. Складнощі в організації дистанційного навчання виникають не лише в педагогів, а й в учнів, студентів та батьків. Передусім вони пов'язані з технологічними, соціальними, особистісними факторами. До технологічних відносимо недостатню обізнаність педагога в сучасних комп'ютерних технологіях. Інколи вчителям та викладачам старшого покоління бракує ґрунтовних знань у тому, які можливості відкриває перед ними дистанційне навчання. Щоб вирішити цю проблему, організують численні курси, вебінари, семінари, метою яких є навчання педагогів володіння комп'ютерними технологіями задля ефективної організації освітнього процесу. Учням ця проблема не властива, оскільки сучасна молодь досить вправно та регулярно користується комп'ютером, різноманітними гаджетами й девайсами. Дуже важливим фактором тут є вмотивованість самого педагога до роботи над собою, засвоєння нових для себе знань та подолання нових викликів.

Однак навіть за відсутності очної взаємодії між викладачем і студентом, учителем і учням дистанційне навчання може бути дійсно цікавим і ефективним та при цьому зберігати свою найважливішу перевагу – доступність. Проте багато залежить від самого викладача і його зацікавленості, від готовності передавати знання і досвід учням з використанням дистанційних технологій, від прагнення педагога до постійного саморозвитку та роботи над собою, а також від готовності при цьому використовувати різноманітні інструменти та методи викладання.

Сучасний підхід до викладання синтаксису та пунктуації української мови повинен бути орієнтованим на комунікацію та спрямованим на формування в учнів вмінь та навичок використовувати мовні засоби в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Необхідно донести до учнів особливості організації синтаксичного рівня української мови, зокрема, специфіку побудови синтаксичних конструкцій порівняно з іншими мовами, структурно-семантичні характеристики синтаксичних категорій, правила інтонування різних типів речень, а також ефективне використання їх у мовленні з метою досягнення комунікативного наміру.

Навчання синтаксису та пунктуації є важливою частиною розвитку граматичної компетенції учнів. Важливу роль у викладанні синтаксису та пунктуації відіграє наочність та використання прикладів (зокрема з художньої літератури). Варто дати учням достатньо прикладів різних видів речень, у яких демонстровано правила синтаксису та пунктуації. Вони мають бути пов'язані безпосередньо з темою уроку та стосуватися актуальних життєвих реалій сьогодення.

Варто використовувати ігри та вправи для засвоєння знань про синтаксис та пунктуацію серед учнів. Зазначена методика дозволяє не тільки запам'ятати правила граматики, але й підвищити зацікавленість учнів вивченням цих предметів. Застосування граматичних ігор, ребусів, кросвордів та інших ігор дозволяє зробити процес навчання більш привабливим.

Окрім того, для покращення розуміння важливості правильного синтаксису та пунктуації рекомендується навчатися на прикладах з реального життя. Вчителі можуть пояснити учням, що дотримання правил граматики сприяє більш ефективному спілкуванню людей. Можна наводити приклади правильно оформлених листів, резюме та інших документів для наочного відображення важливості оволодіння граматичними навичками.

Для ефективного засвоєння учнями пунктуації при відокремленій прикладці учнями необхідно дібрати такі вправи та завдання, які б не просто відтворювали правила, а й викликали в учнів мотивацію до роботи. Дистанційне навчання, на щастя, відкриває перед педагогом чимало можливостей. Зокрема, учитель має можливість використовувати різноманітні онлайн-ресурси, які б допомогли учням у засвоєнні теми.

В умовах дистанційного навчання вивчення синтаксису та пунктуації може бути ефективним, оскільки педагог має змогу організувати освітній процес у такий спосіб, аби забезпечити якісну мовну освіту учнів. Для досягнення цієї мети, викладачеві необхідно мати належну методичну підготовку та використовувати ефективні методи навчання.

Одним з ефективних методів є використання онлайн-ресурсів та електронних підручників, які дозволяють учням самостійно вивчати матеріал з аналізованої теми. Також доцільно проводити онлайн-консультації з учнями, під час яких можна відповідати на запитання, пояснювати складні моменти та проводити дискусії на тему. При цьому, використовувати інтернет-ресурси можна як під час синхронного, так і асинхронного навчання.

Передусім необхідно обрати онлайн-платформу, на якій можливо було б організувати онлайн-уроки з учнями, викладати для них завдання та корисні матеріали, а також отримувати від школярів зворотний зв'язок у вигляді виконання завдань, коментарів тощо. Найзручнішими платформами на сьогодні вважаємо Гугл клас та Мудл. Також до ресурсів, які можуть допомогти учням у засвоєнні пунктуації при відокремленій прикладці відносимо Learning Apps, що відкриває перед педагогом чимало можливостей

використання або створення різноманітних вправ на засвоєння знань, а також YouTube, який уможлиблює використання завдань, що активізують сприйняття мови на слух, дозволяє простежити інтонацію при розділових знаках та активізує увагу учня.

Для ефективного засвоєння знань про відокремлену прикладку доцільно використовувати різноманітні вправи та завдання, які дозволяють учням практикувати свої знання та навички. Зокрема, можна запропонувати учням виконання текстів з помилками, де потрібно виправити вжиті неправильно відокремлені прикладки. Також можна використовувати вправи на відокремлення прикладок у тексті та їхнє правильне оформлення. Крім того, доцільно залучати учнів до дослідницької діяльності, пропонуючи їм самостійно знаходити в текстах відокремлені прикладки та аналізувати їхню структуру та семантику.

На етапі використання художньої літератури в процесі засвоєння учнями знань із синтаксису, учитель має акцентувати на такому понятті як «художній синтаксис» та пояснити причини, за яких письменники іноді не дотримуються правил пунктуації.

Кожне з запропонованих завдань повинно також мати етап обговорення та пояснення учителем правильності або неправильності виконання роботи учнем, оскільки деякі завдання потребують активного обговорення та обміну досвідом між учнями та учителем. Як правило, це стосується творчих та дослідницьких завдань (наприклад, пошук випадків використання відокремленої прикладки в художній літературі або в мовленні людей). У процесі обговорення теми або завдань уроку учні активно розвивають комунікативні, мовленнєві та мовні здібності, що сприяє формуванню важливих життєвих навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Альохіна Н. В. Формування майбутньої компетентності майбутніх фахівців. URL: https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/4336/1/_doc%20%281%29.pdf
2. Арібжанова І. М. Уточнення і прикладка в сучасній українській мові // Мовні і концептуальні картини світу : наук. вид. : [збірник] / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Б-ка Ін-ту філології. – Київ, 2011. – Вип. 36, ч. 2. – С. 63–72.
3. Афанасьєва О. В. Суцностная характеристика речевой компетенции. URL: <https://ipi1.ru/images/PDF/2015/41/sushchnostnaya-kharakteristika-rechevoj-kompetentsii.pdf>
4. Бевзенко С. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. / С. Бевзенко, Л. Литвин, Г. Семеренко. – К. : Вища школа, 2005. – 270 с.
5. Голуб Н., Горошкіна О. Методичні рекомендації щодо вивчення Української мови в закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://zakinppo.org.ua/kabineti/kabinet-metodiki-vikladannja-suspilnogumanitarnih-ta-hudozhnoestetichnih-disciplin/ukrainska-mova-i-literatura/7079-metodichni-rekomendacii-schodo-vivchennja-ukrainskoi-movi-v-zakladah-zagalnoi-serednoi-osviti-u-2022-2023-navchalnomu-roci>
6. Єрмоленко С. Я. Поняття стилістичного синтаксису // Systematyzacja pojęć w stylistyce. – Opole, 1992. – S. 57 – 62.
7. Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов» : для студентів 5 курсу ф-ту «Референт-перекладач», які навчаються за спец. 035 Філологія (Переклад) / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики пер.; авт.-упор. І .Ю. Гусленко]. – Харків : Вид-во НУА, 2018. – 64 с. URL: <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Gyslenko-metodika.pdf>

8. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету / Оксана Костів, Олеся Сколоздра-Шепітко. – Львів, 2018. – 202 с. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/Metodyka-vykladannia-ukrainskoi-movy.-Posibnyk.pdf>
9. Курс сучасної української літературної мови : Синтаксис / за ред. Л. Булаховського. – Т. II. – К., 1951. – 407 с.
10. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / О. Курило. – Вид. 2-е. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – 303 с.
11. Лопатинська Н. А. Мовна, мовленнєва та комунікативна компетенції у студентів вищих навчальних закладів як складники фахової культури майбутнього корекційного педагога. URL: <https://aqce.com.ua/download/publications/203/239.pdf/>
12. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. - К. Ленвіт, 2002. - 328 с.
13. Нагель В. В. Композиція та юкстапозиція як засіб формування оцінного потенціалу слова // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – Вип. 16. – С. 224–228.
14. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
15. Пономаренко А. А. Теоретические основы исследования учебной мотивации студентов // Молодой ученый. 2013. № 1 (48). С. 356-358.
16. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний

- посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с. URL:
<https://znayshov.com/FR/5696/125.pdf>
- 17.Потебня А.А. Из записок по русской грамматике. – Т.І-ІІ. – М.: Учпедгиз, 1958. – 536 с.
18. Плющ М. Я. Прикладковий компонент у структурі простого ускладненого речення // Граматичні студії. URL:
<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24784/Plushch.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
19. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : [підручник для студентів вищих навчальних закладів]. К. : Грамота, 2012. 504 с.
20. Семців Ю. Формування позитивної мотивації учіння молодших школярів. Магістерський науковий вісник. — 2015. — №23. С. 130-135. URL:
<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13010/1/6Semtsiv.pdf>
21. Сидоренко В. Лінгводидактичні засади навчання синтаксису й пунктуації української мови учнів 8-9 класів в умовах оновленої освітньої парадигми. URL:
<https://lib.iitta.gov.ua/9427/1/%D0%86%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%83-%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
22. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови / Ю. Шерех. – Мюнхен, 1951. – 402 с.
23. Bandeira F. Quality Practices in Higher Education Distance Learning: The Perspective of Practitioners // Handbook of Research on Determining the Reliability of Online Assessment and Distance Learning. Hershey: IGI Global, 2021 P. 1–23.